

Pravo na dividendu u društvima kapitala

Car, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:821908>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Lucija Car

PRAVO NA DIVIDENDU U DRUŠTVIMA KAPITALA

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Antun Bilić

Zagreb, listopad 2024.

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Lucija Car, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Lucija Car, v.r.

SADRŽAJ

Sadržaj

1. UVOD.....	4
2. DIONIČKO DRUŠTVO	5
2.1. Dobit društva podobna za isplatu dividende	5
2.2. Rezerve društva.....	7
2.3. Nadležnost organa društva o isplati dividende.....	8
2.4. Određivanje i isplata dividende	9
2.4.1. Ovlaštenici prava na dividendu	9
2.4.2. Posebnost povlaštenih dionica	11
2.4.3. Nastanak i dospjeće tražbine za isplatu dividende	12
2.4.4. Zakašnjenje s isplatom i zahtjev za isplatu dividende.....	14
2.4.5. Načini isplate dividende	15
2.4.6. Isplata dividende u slučaju vlastitih dionica i povlačenje dionica.....	17
2.5. Pobijanje odluke o uporabi dobiti.....	17
3. PRAVO NA DIVIDENDU U DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVRNOŠĆU.....	21
3.1. Dobit društva podobna za isplatu dividende u d.o.o.-u.....	21
3.2. Rezerve društva s ograničenom odgovornošću	22
3.3. Određivanje i isplata dividende u d.o.o.-u.....	22
4. POREZNI ASPEKT PRAVA NA DIVIDENDU.....	24
4.1. Komparativno pravo	27
4.2. Porez na povlaštene dividende	28
5. ZAKLJUČAK	29
6. LITERATURA	31

1. UVOD

Društvo je privatnopravna zajednica koja se sastoji od osoba udruženih temeljem pravnog posla, a usmjerena je na postizanje zajedničkog cilja.¹ Nastalo je iz poslovne prakse i potrebe za stvaranjem pravnih oblika koji omogućuju postizanje zajedničkih ciljeva.

Pravo na dividendu je temeljno imovinsko pravo članova u društvima kapitala, predstavljajući konkretan financijski interes i izravnu povezanost s uspjehom poslovanja društva. Dividenda, kao dio ostvarene dobiti koja se isplaćuje članovima društva kapitala ima značajnu ulogu jer potiče ulaganja i održavanje stabilnosti tržišta kapitala. Preuzimanjem obveze uplate uloga u društvo, dioničar odnosno član društva preuzima dionicu (u slučaju dioničkog društva) ili poslovni udio (u slučaju društva s ograničenom odgovornošću). U dioničkom društvu (dalje u radu: „d.d.“) dionica predstavlja skup prava i obveza koje imatelj ima prema društvu, dok su u društvu s ograničenom odgovornošću (dalje u radu: „d.o.o.“) prava i obveze izraženi kroz poslovne udjele.² Iako se pravo na dividendu temelji na pozitivnim poslovnim rezultatima društva, njegova isplata i regulacija ovise o nizu zakonskih i statutarnih uvjeta.

Cilj ovog rada je analizirati pravni okvir prava na dividendu u d.d.-u i d.o.o.-u, koji sve koraci prethode fazi u kojoj se može donijeti odluka o isplati dividende, kao i ulogu organa društva u donošenju odluka o isplati dividendi. Nadalje, u radu se izlaže tko i pod kojim uvjetima ima pravo na dividendu te kako se ona raspodjeljuje među članovima, kao i moguće posljedice odluke o neisplati dividende te slučajevima u kojima ta odluka može biti pobijena. Također, razmotrit će se sudska praksa koja se odnosi na zaštitu prava dioničara. Na posljetku će se posvetiti pažnja specifičnosti oporezivanja dividendi i utjecaj porezne politike na investicije, poslovanje i razvoj trgovačkih društava.

¹ Barbić J.; Pravo društava, Opći dio; Organizator (2006), str.127

² Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23), čl.159. st.1., čl.385. st.1.

2. DIONIČKO DRUŠTVO

2.1. Dobit društva podobna za isplatu dividende

Dividenda predstavlja dio dobiti dioničkog društva koje se isplaćuje dioničarima odlukom glavne skupštine. Za isplatu dividende, najprije je potrebno da društvo ostvari dobit. Društvo ostvaruje dobit ako su prihodi u određenoj poslovnoj godini veći od rashoda. Prema Zakonu, dividenda se može isplatiti samo iz dobiti koja je zabilježena u računu dobiti i gubitka, kao i dijela zadržane dobiti koji, u skladu s propisima, može biti korišten za isplatu dividendi. Valja napomenuti kako Zakon predviđa iznimku od pravila da se dividenda može isplatiti samo iz dobiti prikazane u računu dobiti i gubitka. Naime, prema Međunarodnim računovodstvenim standardima, dozvoljeno je koristiti sredstva iz revalorizacijskih rezervi za isplatu dividendi.³ Revalorizacijske rezerve su dio kapitala koji nastaje kada se dugotrajna imovina, poput nekretnina, opreme ili financijske imovine namijenjene prodaji, ponovno procjenjuje na vrijednost veću od njezine nabavne cijene. Ove rezerve predstavljaju razliku između početne (nabavne) vrijednosti i nove, revalorizirane tržišne vrijednosti imovine. One se ne odnose na stvarni novčani priljev, već na rast nominalne vrijednosti imovine. Tek kada se ta imovina proda, ta razlika može postati dostupna kao realna imovina, a dio nje može biti iskorišten za distribuciju dobiti, poput isplate dividendi, jer se iznos dobiven prodajom neposredno prenosi u zadržanu dobit, a ne prikazuje se prethodno u računu dobiti i gubitka. Primjerice, ako je trgovačko društvo kupilo nekretninu prije deset godina za milijun eura, a vrijednost te nekretnine narasla na dva milijuna eura, to povećanje od milijun eura može se unijeti u društvo kao revalorizacijska rezerva. Međutim, ta revalorizacijska rezerva nije gotovinska imovina i ne može se odmah koristiti za isplatu dividendi. Tek kada društvo proda nekretninu za dva milijuna eura, razlika između nabavne i prodajne vrijednosti može postati dio realne imovine društva i izravno preći u zadržanu dobit, čineći je dostupnom za isplatu dividende.⁴

Također, isplata dividende je neovisna od trenutne poslovne godine, što znači da društvo može isplatiti dividendu iz dobiti koja je ostvarena u prethodnim poslovnim godinama, pod uvjetom da ta dobit ispunjava zakonske uvjete za isplatu (primjerice kada je takva dobit ostavljena kao

³ Barbić J.; Pravo društava, knjiga druga, Društva kapitala, svezak prvi, dioničko društvo, Organizator (2010)., str. 588.

⁴ Računovodstvo, revizija i financije, 04.03.2010., br. 410-10/09-01/4; Porezna uprava; Porezni tretman pretvaranja revalorizacijske u temeljni kapital društva

zadržana, kada je unesena u statutarne rezerve za koje je statutom predviđeno da se mogu koristiti i za isplatu dividende te kada je unesena u ostale rezerve).⁵

Međutim, da bi društvo moglo isplatiti dividendu svojim članovima, nije dovoljno samo ostvarenje dobiti, već Zakon postavlja jasna pravila o tome kako se neto dobit dioničkog društva mora koristiti, dajući prednost određenim namjenama koje treba ispuniti prije nego što se dobit može koristiti za druge svrhe. Ostvarena dobit u poslovnoj godini prvo se mora iskoristiti za pokrivanje gubitaka iz ranijih godina. Nakon pokrivanja gubitaka, društvo je dužno unijeti dio dobiti u zakonske rezerve, potom u rezerve za vlastite dionice, ako ih je steklo ili namjerava steći te naposljetku u statutarne rezerve, ako ih ima. Uprava društva, odnosno izvršni direktori, dužni su prilikom izrade godišnjih financijskih izvještaja poštovati ovaj redoslijed, odnosno rasporediti dobit u skladu s hijerarhijom koju je Zakon propisao.⁶ Navedeno osigurava da se sredstva društva koriste na pravilan način, čime se štiti financijska stabilnost društva. Tek nakon što društvo ispuni ove obveze, može s preostalim iznosom dobiti odlučivati o isplati dividende. No, kako bi se zaštitila stabilnost društva i financijsko tržište, Zakon u članku 220. stavku 7. propisuje daljnja ograničenja koja se postavljaju prilikom isplate dividendi dioničarima. Tako se dioničarima ne smije isplatiti dividenda ako bi time neto aktiva društva pala ispod vrijednosti temeljnog kapitala uvećanog za iznose rezervi koje se prema zakonu ili statutu ne smiju isplatiti dioničarima. To znači da društvo mora očuvati određeni nivo kapitala kako bi osiguralo svoju financijsku stabilnost. Pri izračunu temeljnog kapitala uzima se u obzir samo onaj dio koji je uplaćen. Ako postoji neuplaćeni dio temeljnog kapitala, on se isključuje iz izračuna, osim ako nije prikazan u financijskim izvještajima na aktivnoj strani bilance.⁷

Iznos koji se može isplatiti dioničarima u obliku dividende ne smije biti veći od ukupne dobiti društva uključujući: dobit iskazanu u godišnjim financijskim izvješćima za posljednju poslovnu godinu, zadržanu dobit iz prethodnih godina, sredstva iz rezervi koje se mogu koristiti za isplate. Na taj način se zapravo štiti opći društveni interes kako bi se očuvala stabilnost poslovanja i tržište kapitala.⁸

⁵ Barbić, *op.cit.* (bilj.3), str.587.

⁶ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.), čl.220.st.1.

⁷ *Ibid.*, čl.220.st.7.

⁸ Barbić, *op.cit.* (bilj.3), str.590-591.

2.2. Rezerve društva

Zakon o trgovačkim društvima (dalje u radu: „ZTD“ ili „Zakon“) regulira rezerve dioničkog društva kako bi osigurao financijsku stabilnost društva, zaštitu vjerovnika i podršku dugoročnom rastu društva. Zakonom je propisan obvezan unos sredstava u neke od rezervi te razlikuje: a) zakonske rezerve, b) rezerve kapitala, c) rezerve za vlastite dionice, d) statutarne i e) ostale rezerve.⁹ U obvezne rezerve dioničkog društva ubrajamo zakonske rezerve za koje Zakon propisuje dužnost unošenja dvadesetog dijela (5%) dobiti tekuće godine, umanjene za gubitke iz prethodne godine, ili većeg postotka ako je tako određeno statutom, sve dok zakonske rezerve zajedno s rezervama kapitala (tzv. vezane rezerve) ne dosegnu najmanje 5% temeljnog kapitala društva ili veći postotak određen statutom.¹⁰ Rezerve kapitala mogu se formirati na razne načine, recimo dijelom uplaćenog iznosa koji prelazi nominalnu vrijednosti dionice za koji je ona izdana, dodatnim uplatama dioničara...¹¹

Za rezerve iz dobiti (rezerve za vlastite dionice, statutarne i ostale rezerve) Zakon propisuje da se mogu formirati isključivo iz neto dobiti tekuće godine ili prenesene dobiti iz prethodnih godina.¹² Ako društvo tijekom poslovne godine stekne vlastite dionice, mora u rezerve za te dionice unijeti iznos jednak plaćenom iznosu za njihovo stjecanje. Ako društvo predvidi statutarne rezerve, tada glede njih mora odrediti i druge pojedinosti, kao primjerice njihovu visinu u apsolutnom iznosu ili dijelu temeljnog kapitala odnosno ukupnog vlastitog kapitala društva. Dioničari imaju ključnu ulogu u određivanju svrhe tih rezervi putem statuta što ih štiti od potencijalnih odluka organa društva koje bi mogle negativno utjecati na njihova prava. Ovakvo zakonsko rješenje statutarne rezervi služi zaštitu prava dioničara, a posebno prava na isplatu dividende, jer se sprječava da uprava društva jednostrano koristi rezerve na način koji bi mogao smanjiti dobit dostupnu za isplatu dividendi ili utjecati na financijsku stabilnost društva. Po pitanju ostalih rezervi, potrebno ih je samo navesti u statutu, a društvu je prepuštena odluka o utvrđivanju pojedinosti, kao recimo njihove visine i načina unošenja.¹³

⁹ *Ibid.*, str.583

¹⁰ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.), čl.222.st.1.

¹¹ *Ibid.*, čl.222.st.2.

¹² *Ibid.*, čl.222.a st. 1.

¹³ Barbić, *op.cit.* (bilj.3), str.587.

2.3. Nadležnost organa društva o isplati dividende

Nadležnost u odlučivanju o uporabi dobiti se dijeli između organa društva. O prvoj polovici preostale dobiti (dio dobiti koji ostane nakon što su podmireni svi zakonski i poslovni troškovi) odlučuju tijela nadležna za utvrđivanje godišnjih financijskih izvješća, dakle uprava i nadzorni odbor, odnosno izvršni direktori i upravni odbor u monističkom ustroju, tj. u slučaju da oni ne utvrde GFI, glavna skupština. Kada uprava i nadzorni odbor utvrđuju godišnja financijska izvješća, oni mogu odlučiti da tu polovicu dobiti stave u ostale rezerve, umjesto da je isplate dioničarima. Potonje pravo uprave i nadzornog odbora je zakonski osigurano i ne može se potpuno oduzeti, iako statut može odrediti mogućnost raspolaganja s većim ili manjim iznosom preostale dobiti od onog predviđenog Zakonom. Ova mogućnost vrijedi sve dok iznos ostalih rezervi ne premaši polovicu iznosa temeljnog kapitala društva. Ovakvo uređenje ima za svrhu osigurati financijsku stabilnost, ali i spriječiti prekomjerno zadržavanje sredstava na štetu dioničara, održavajući balans između stabilnosti društva i isplate dividendi. Ako uprava i nadzorni odbor (ili izvršni direktori i upravni odbor) ne uspiju utvrditi, ili ako uopće ne utvrde godišnja financijska izvješća, glavna skupština preuzima odgovornost za tu odluku. Glavna skupština može rasporediti sredstva u rezerve samo u onom iznosu koji je zakonom i statutom predviđen, i to ne više od polovice preostale neto dobiti.¹⁴ O drugoj polovici preostale neto dobiti odlučuje glavna skupština, uz uvjet da se odluka donosi u skladu s načelom razumnog gospodarstvenika. Stoga, ako bi prema prosudbi razumnog gospodarstvenika bilo primjerenije isplatiti dividendu, a glavna skupština odluči zadržati dobit, takva odluka može biti pobijena. Time se osigurava zaštita manjinskih dioničara od mogućnosti da većinski dioničari onemoguće isplatu dividende. Posljedično, važno je da uprava i nadzorni odbor, koji imaju šire razumijevanje poslovnih potreba, daju svoj uvid u to što je najbolje za društvo. Ako samo glavna skupština odlučuje, može se dogoditi da se previše dobiti isplati kao dividenda, a da se zanemari potreba društva za investicijama. S druge strane, ako samo uprava i nadzorni odbor odlučuju, postoji rizik da se dobit zadrži bez opravdanog razloga, čime bi dioničari bili oštećeni. Navedena pravila i podjela ovlasti usmjereni su očuvanju ravnoteže između interesa društva i dioničara te pravedne raspodjele dobiti.¹⁵

¹⁴ *Ibid.*, str.592.

¹⁵ *Ibid.*, str.593.

2.4. Određivanje i isplata dividende

2.4.1. Ovlaštenici prava na dividendu

Dioničari imaju pravo na dividendu, osim ako glavna skupština društva odluči da se dobit ne dijeli. Dakle, dividenda se ne mora uvijek isplatiti. Naravno, odluka glavne skupštine mora biti u skladu sa zakonom i statutom društva. U odnosu prema društvu vrijedi kao dioničar onaj upisan u registar dionica. Statutom društva se određuje hoće li društvo izdati isprave o dionicama, u kojem slučaju registar vodi društvo koje ih je izdalo, ili će dionice izdavati kao vrijednosne papire u nematerijaliziranom obliku čiji registar prema Zakonu o tržištu kapitala¹⁶ vodi Središnje klirinško depozitarno društvo.¹⁷ Pravo na dividendu pripada temeljem dionica koje glase na ime (izmjenom Zakona od 1.travnja 2008. dionička društva mogu izdavati samo dionice koje glase na ime, no poštujući tuđa stečena prava nisu ukinute dionice koje glase na donositelja izdane do 31. ožujka 2008.) i to samo ako su te dionice izdane u trenutku kada se donosi odluka o isplati dividende.¹⁸

ZTD već spomenutom izmjenom od 1.travnja 2008. godine odvaja pravo na dividendu od same dionice. Kada dioničar stekne pravo na isplatu dividende, to pravo postaje zasebno od same dionice. To znači da pravo na dividendu pripada osobi koja je bila vlasnik dionice u trenutku kada je to pravo nastalo, bez obzira na to hoće li kasnije prodati tu dionicu. Ako se dionica prenese na drugu osobu nakon što je pravo na dividendu već nastalo, tražbina za isplatu dividende ostaje kod prvobitnog dioničara te ne prelazi automatski na novog imatelja dionice. Prvobitni dioničar može slobodno raspolagati pravom na dividendu kao i bilo kojom drugom tražbinom. To znači da može to pravo prenijeti na nekog drugog (npr. putem cesije), može ga koristiti kao osiguranje, podvrgnuti ga ovrsi, ili čak prodati. O prijenosu dionice i isplati dividende govori presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: „VSRH“), Revt 40/07-2 od 28. listopada 2010. Jedan od tužitelja je zahtijevao isplatu dividende za 381 dionicu koje su bile prenesene na treće osobe prije donošenja odluke o isplati dividendi. Prvostupanjski sud djelomično je prihvatio zahtjev tužitelja i naložio isplatu određenog iznosa, dok je ostatak zahtjeva odbijen. Drugostupanjski sud u cijelosti je odbio tužiteljev zahtjev, potvrđujući da mu ne pripada dividenda za te dionice jer nije bio njihov vlasnik u trenutku donošenja odluke o isplati dividende. Vrhovni sud potvrdio je stajalište

¹⁶ Zakon o tržištu kapitala, (Narodne novine 65/18, 17/20, 83/21, 151/22, 85/24)

¹⁷ ZTD, *op.cit.* (bilj. 2.), čl.226.st.2.

¹⁸ Barbić, *op.cit.* (bilj.3.),., str.595.

drugostupanjskog suda da dividenda pripada vlasnicima dionica na dan donošenja odluke o isplati dividendi.¹⁹

Ako je izdana fizička isprava o dionici (npr. kupon), tada se pravo na dividendu može prenositi zajedno s tim kuponom. Na ovaj način, pravo na dividendu se može tretirati kao zasebno imovinsko pravo, koje se nužno ne prenosi zajedno s dionicom, već ostaje kod onoga tko je bio vlasnik dionice u trenutku nastanka tog prava.

Osnovno je pravilo da se dobit dijeli među dioničarima prema udjelu njihovih dionica u temeljnom kapitalu društva. Temeljni kapital je ukupni iznos vrijednosti dionica koje su dioničari unijeli u društvo. Dakle, svaki dioničar ima pravo na dio dobiti proporcionalan iznosu temeljnog kapitala koji pripada njegovim dionicama. Ako su sve dionice uplaćene u cijelosti (ili su uplaćene u jednakim omjerima), dobit se dijeli po jedinstvenom kriteriju: prema nominalnoj vrijednosti dionica. No, u slučaju kada dionice nisu uplaćene u jednakim omjerima, dobit se dijeli prema stvarno uplaćenim iznosima. Na primjer, ako dioničar A ima uplaćene dionice u vrijednosti 10.000 EUR, a dioničar B 5.000 EUR, dioničar A će dobiti dvostruko veću dividendu od dioničara B, bez obzira na to što možda nominalna vrijednost njihovih dionica može biti jednaka.²⁰

Vrijeme uplate također može utjecati na izračun prava na dividendu pa tako ako su uloženi uneseni u društvo tijekom poslovne godine, uzima se u obzir koliko je vremena proteklo od uplate do kraja godine.²¹ Navedeno pravilo osigurava da dividenda ili dobit koju društvo isplaćuje odgovara vremenu tijekom kojeg je kapital bio aktivno uloženi u društvo, što za posljedicu ima pravedniju raspodjelu dobiti. Oni koji su uložili kapital ranije imaju pravo na veći iznos dividende, dok oni koji su uložili kasnije dobivaju proporcionalno manji iznos. Primjerice, ako je kapital uloženi u društvo sredinom godine, investitor bi mogao ostvariti samo polovicu iznosa dividende, jer je njegov kapital bio prisutan samo pola godine. Međutim, Zakon propisuje da se statutom može odrediti i drugačiji način podjele dobiti.²²

Nove dionice izdane tijekom poslovne godine također mogu imati pravo na dividendu za tu godinu čak i ako je temeljni kapital društva povećan nakon završetka poslovne godine, ali prije nego što

¹⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 40/07-2 od 28. listopada 2010. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)

²⁰ Petrović, Siniša; Ceronja, Petar; Osnove prava društava, 2019., str. 95.

²¹ Barbić, *op.cit.* (bilj.3), str.594.

²² ZTD, *op.cit.* (bilj.2), čl223.st.3.

je glavna skupština donijela odluku o raspodjeli dobiti. U tom slučaju, pravo na dividendu ovisi o tome kada su dionice izdane i uplaćene. Dionice koje su izdane nakon što je glavna skupština donijela odluku o raspodjeli dobiti nemaju pravo na dividendu za prethodnu poslovnu godinu.²³ Ova odredba sprječava zloupotrebu gdje bi dionice bile izdane samo radi dobivanja prava na dividendu za prošlu godinu.

2.4.2. Posebnost povlaštenih dionica

Za povlaštene dionice vrijede posebna pravila pa tako one daju svojim vlasnicima određene privilegije u raspodjeli dobiti, kao što su unaprijed određeni iznos dividende, prioritet pri isplati dividende i sl. Zakon razlikuje kumulativne i participativne povlaštene dionice. Participativna povlaštena dionica daje svom imatelju pravo na fiksnu dividendu, ali i na dodatnu dividendu koja se isplaćuje imateljima redovnih dionica. Primjerice, ako društvo isplati dividendu običnim dioničarima, imatelji participativnih povlaštenih dionica osim svoje unaprijed dogovorene dividende, mogu dobiti i dodatnu isplatu koju ostvaraju obični dioničari. Ove dionice su privlačne za investitore jer nude sigurnost fiksne dividende uz mogućnost sudjelovanja u dodatnoj dobiti. Ako povlaštene dionice imaju kumulativno pravo, neisplaćene dividende iz prethodnih godina moraju se isplatiti prije nego što redovni dioničari dobiju svoju dividendu.²⁴ Recimo, ako društvo ne isplati dividendu za 2023. godinu imateljima kumulativnih povlaštenih dionica, taj iznos će se prenijeti na 2024. godinu. Posljedično takvoj odluci društva, prije nego li za 2024. godinu isplati dividende imateljima običnih dionica, prvo mora isplatiti kumulativne dividende za 2023. i 2024. godinu imateljima povlaštenih kumulativnih dionica. Navedeno pravo osigurava povlaštenim dioničarima veći stupanj sigurnosti u pogledu ostvarivanja prihoda iz dividendi. Međutim, povlaštenost dionice ne daje pravo na isplatu dividende izvan odluke glavne skupštine. Prema sudskoj praksi, uključujući presudu Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, Pž-5763/2005-3 od 03. ožujka 2009., pravo na isplatu dividende, bilo za redovne ili povlaštene dionice, nastaje isključivo kada glavna skupština donese odluku o isplati dividende na temelju financijskog stanja društva. U ovom slučaju, tužitelji su tvrdili da imaju pravo na isplatu veće dividende temeljem ugovora koji su sklopili prilikom stjecanja povlaštenih dionica, bez obzira na odluku o upotrebi dobiti te su tražili utvrđenje ništetnosti odluke glavne skupštine iz razloga što je suprotna moralu.

²³ Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.594.-595.

²⁴ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.), čl.167.st.3.-6.

Međutim, sud je zaključio da povlaštenost dioničara daje prednost u isplati dividende, ali ne omogućuje pravo na isplatu izvan okvira odluke glavne skupštine i ZTD-a. Sudovi su se složili da odluka o isplati dividende u iznosu od 41,89 kn po povlaštenoj i redovnoj dionici nije suprotna moralu te je donesena u skladu sa zakonom i poslovnim stanjem društva.²⁵

2.4.3. Nastanak i dospijeće tražbine za isplatu dividende

Kao što je već rečeno, hoće li se dioničaru isplatiti dividenda ovisi najviše o glavnoj skupštini koja odlučuje hoće li se iz preostale dobiti isplaćivati dividenda. Glavna skupština u svojoj odluci može odrediti dan kada tražbina (pravo na isplatu dividende) nastaje i kada dospijeva (rok kada dividenda mora biti isplaćena). Prema Zakonu, dan nastanka tražbine ne smije biti kasniji od 30 dana od donošenja odluke o isplati dividende, a dan dospijeca ne smije biti kasniji od 30 dana od dana stjecanja tražbine. Ako se datum ne odredi, pravo na dividendu nastaje odmah nakon završetka tj. zaključenja glavne skupštine. Isto tako, ako glavna skupština ne odredi dan dospijeca tražbina, one će dospjeti 30 dana nakon dana stjecanja. Ako glavna skupština odredi datum za isplatu dividende koji je kasniji od 30. dana od dana donošenja odluke, smatra se da pravo na dividendu nastaje upravo 30. dana nakon odluke, bez obzira na to što je skupština eventualno htjela odgoditi isplatu na kasniji datum.²⁶ Ovo pravilo osigurava da dioničari ne budu oštećeni odgađanjem isplate dividende izvan zakonski dozvoljenog roka. Dakle, ukupno vrijeme između donošenja odluke o isplati dividende i krajnjeg roka za isplatu može biti najviše 60 dana.²⁷

Prema sentenci Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: „VTSRH“), Pž-8732/03 od 11. travnja 2006. odluka o isplati dividende se može preispitivati samo dok je glavna skupština u tijeku. Nakon što je skupština zaključena i odluka o isplati dividende je donesena, naknadna skupština više nema ovlasti ukinuti to već stečeno pravo dioničara na isplatu.²⁸ VTSRH u presudi Pž-4422/02-2 od dana 08. veljače 2005. objašnjava da glavna skupština može opozvati odluku donesenu na istoj sjednici i zamijeniti je drugom sve dok zapisnik sa skupštine nije zaključen i potpisan od strane javnog bilježnika. Nakon toga, glavna skupština više nema pravo

²⁵ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-5763/2005-3 od 03. ožujka 2009. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)

²⁶ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.), čl.223.st.4.

²⁷ Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.600.

²⁸ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-8732/03 od 11. travnja 2006. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)

mijenjati odluku o isplati dividende. VTSRH ističe da odluka glavne skupštine obvezuje društvo danom donošenja.²⁹ Pitanje pravnih učinaka naknadne odluke skupštine društva kojom ukida stečena prava dioničara na dividendu često se javljalo kao pitanje u sudskoj praksi. Primjerice, presuda VTSRH, Pž-8724/03-3 od 14. lipnja 2006. gdje se tuženik protivio isplati, pozivajući se na kasniju odluku skupštine o opozivu ranijih odluka o isplati dividende. Prvostupanjski sud je usvojio tužbeni zahtjev tužiteljice te naložio tuženiku da isplati iznos dividende zajedno sa zakonskom zateznom kamatom kao i da nadoknadi parnični trošak tužiteljici. Tuženik je uložio žalbu na presudu, tvrdeći da je presuda temeljena na potvrdi koja nije valjana jer ju nije potpisao ovlašteni predstavnik društva. Također, naveo je da je kasnija odluka skupštine o opozivu isplate dividende valjana i da ni jedan dioničar nije pokrenuo postupak protiv te odluke. VTSRH je odbio žalbu tuženika i potvrdio presudu prvostupanjskog suda, navodeći kako prema Zakonu dioničari imaju pravo na isplatu dividende ako je odluka o isplati donesena na skupštini. Dividenda je imovinsko pravo dioničara, a tužiteljica je kao dioničar imala pravo na isplatu dividende temeljem odluke skupštine iz 1999. godine. Kasnija odluka skupštine iz 2001. godine kojom je povučena odluka o isplati dividende nije utjecala na već postojeću obvezu tuženika prema tužiteljici.³⁰

Svi dioničari moraju biti jednako tretirani u vezi s vremenom isplate dividende. Ne smije se donijeti odluka koja bi različitim dioničarima određivala različite rokove dospijeca jer bi se njome prekršilo načelo jednakog položaja dioničara, prema kojem pod jednakim uvjetima dioničari imaju jednak položaj u društvu te bi takva odluka mogla biti pobijena na sudu.³¹ Međutim, dioničar može odlučiti primiti dividendu kasnije od drugih ili se odreći isplate u korist ostalih dioničara za tu poslovnu godinu, ali to zahtijeva dogovor između dioničara i društva. Pri isplati dividende različito se mogu tretirati samo dioničari s povlaštenim dionicama kada im one omogućuju drukčije uvjete isplate, na primjer, da oni prime dividendu dok drugi dioničari ne, ako nema dovoljno dobiti za isplatu dividende i imateljima redovnih dionica.³²

²⁹ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4422/02-2 od dana 08. veljače 2005. preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)

³⁰ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-8724/03-3 od 14. lipnja 2006. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)

³¹ ZTD, *op. cit.* (bilj.2.), čl.211.

³² Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.602.

2.4.4. Zakašnjenje s isplatom i zahtjev za isplatu dividende

Budući da je zahtjev za isplatu dividende klasičan obveznopравни odnos, društvo preuzima ulogu dužnika s obvezom isplate dividende kada ona dospije. Ako društvo ne isplati dividendu na vrijeme, dužno je platiti zatezne kamate dioničarima za svaki dan kašnjenja. U slučaju da glavna skupština odluči da se dividende isplaćuju putem određene banke ili druge institucije, vjerovnici (dioničari) mogu preuzeti svoju dividendu predajom kupona ili drugog dokumenta koji dokazuje njihovo pravo na isplatu dividende. Vrijedi napomenuti da ako društvo omogućí ovakav način naplate dividende, a dioničari ne iskoriste tu mogućnost u roku, društvo nije dužno plaćati zatezne kamate na iznos dividendi koje nisu isplaćene zbog toga što dioničari nisu preuzeli novac.³³ Zahtjev dioničara prema društvu za isplatom dividende nastaje tek nakon što glavna skupština donese odluku da će se dividenda isplatiti. Stoga, ranije ne mogu pravno tražiti isplatu dividende. Nakon završetka poslovne godine, dioničari mogu samo tražiti sazivanje glavne skupštine. Ako uprava ili izvršni direktori ne sazovu skupštinu, dioničari mogu zatražiti sudsku dozvolu za sazivanje. Sud će uzeti u obzir je li upravi, revizoru i nadzornom odboru dano dovoljno vremena za spremanje i utvrđivanje godišnjih financijskih izvještaja. Tek nakon što se ti izvještaji utvrde i prihvate na glavnoj skupštini, može se donijeti odluka o raspodjeli dobiti.³⁴

No, problem nastaje ako društvo isplati dividendu, a odluka o raspodjeli dobiti kasnije bude pobijena. Društvo se može osigurati tako što u odluci glavne skupštine odredi kasniji datum za isplatu dividende, nakon isteka zakonskih rokova za pokretanje postupka. Time se smanjuje rizik da će društvo isplatiti dividendu koju kasnije neće moći tražiti natrag ako sud poništi odluku. Ipak, čak i tada, isplata dividende mora biti zakazana u razumnom roku.³⁵ Ako se u tom roku odluka uspješno pobije, dividenda se neće isplatiti. No, ako odluka ne bude pobijena, društvo je obvezno isplatiti dividendu nakon isteka roka.³⁶ Ako dioničar primi dividendu u dobroj vjeri, tj. ne zna za sudski postupak koji se vodi radi pobijanja odluke, društvo ne može tražiti povrat te isplaćene dividende, čak i ako sud kasnije utvrdi ništetnost odluke. Društvo bi moralo dokazati da je dioničar znao ili morao znati za taj sudski postupak u trenutku isplate, kako bi moglo tražiti povrat

³³ *Ibid.*, str.600.

³⁴ *Ibid.*, str.599.

³⁵ *Ibid.*, str.601.

³⁶ *Ibid.*, str.600.-601.

isplaćenih sredstava.³⁷ Za podnošenje tužbe za pobijanje, Zakon u članku 363. stavku 1. propisuje rok od 30 dana od dana donošenja odluke. Potonji rok počinje teći dan nakon zaključenja glavne skupštine za dioničare koji su prisustvovali, odnosno ako nije bio prisutan, od dana kada je dioničar mogao saznati za odluku.³⁸

Ako društvo ne isplati dividendu nakon što je donesena odluka o njezinoj isplati, dioničar može podnijeti tužbu za ostvarenje svog prava. Isto tako, ako društvo završi u stečaju, dioničar može prijaviti svoju tražbinu u stečajnom postupku.³⁹

Kod zahtjeva za isplatu dividende radi se o novčanoj tražbini dioničara u službenoj valuti Republike Hrvatske, eurima. Međutim, dioničarima koji imaju registrirano sjedište izvan RH, kao i fizičkim osobama koje su strani državljani, izbjeglice, apatridi bez prebivališta unutar granica RH, te državljanima RH koji imaju trajno boravište izvan zemlje, dividenda se može isplatiti i u stranoj valuti.⁴⁰

Po pitanju zastare, zahtjev za isplatu dividende podliježe općem zastarnom roku od pet godina.⁴¹

2.4.5. Načini isplate dividende

Dividenda se u pravilu isplaćuje u novcu, no prema članku 220. stavku 9. Zakona, statutom društva može se omogućiti da glavna skupština donese odluku o isplati dividende u stvarima.⁴² U tom slučaju, valjalo bi definirati pravila za pretvaranje novčanog iznosa dobiti u vrijednost stvari koje se isporučuju kao dividenda. U nedostatku istih, način obračuna trebao bi biti naveden u odluci o isplati dividende. Kada društvo dividendu isplaćuje u stvarima, najčešće se radi o proizvodima ili robi kojom ono trguje. Pritom, važno je da vrijednost stvari koja se isplaćuje dioničarima odgovara novčanoj vrijednosti dividende.⁴³ Ako statut ne predviđa isplatu dividende u stvarima, to je

³⁷ ZTD, op. cit. (bilj.2.), čl.224.st.1.

³⁸ *Ibid.*, čl.363.st.1.

³⁹ Barbić, op.cit. (bilj.3.), str.604.

⁴⁰ *Ibid.*, str.606.

⁴¹ Zakon o obveznim odnosima, (Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23), čl.225.

⁴² ZTD, op.cit. (bilj.2.), čl.220.st.9.

⁴³ Barbić, op.cit. (bilj.3.), str.603.

moгуće jedino uz pristanak dioničara, bez kojeg bi takva odluka bila pobojna. Vrijedi napomenuti i kako je zabranjena isplata dividende pružanjem usluga.⁴⁴

Nadalje, Zakon dozvoljava isplatu predujma dividende, no uprava odnosno izvršni direktori mogu donijeti odluku o isplati predujma dividende samo kada je ta mogućnost predviđena statutom. Predujam se može isplatiti samo ako privremeni račun dobiti i gubitka za prošlu poslovnu godinu pokazuje dobit. Maksimalno se može isplatiti polovina predviđene dobiti, umanjena za iznose koje je prema zakonu i statutu društvo obavezno unijeti u rezerve. Spomenuti iznos ne smije biti veći od polovice prošlogodišnje dobiti. Također, Zakon propisuje da je za isplatu predujma nužno odobrenje nadzornog, odnosno upravnog odbora.⁴⁵ Nepostupanje u skladu sa spomenutim uvjetima povlači sa sobom odgovornost uprave/izvršnih direktora za štetu nanесenu društvu i оštećenim vjerovnicima.⁴⁶

Alternativno, glavna skupština može odlučiti da umjesto isplate dividende društvo poveća temeljni kapital iz vlastitih sredstava, čime bi dioničari dobili nove dionice ili bi se povećala nominalna vrijednost postojećih dionica.⁴⁷ U ovom slučaju ne radi se o isplati dividende, već se koristi institut povećanja temeljnog kapitala, zbog čega nije potrebna suglasnost svakog dioničara koji prima dodatne dionice.⁴⁸

Kada govorimo o primitku dividende, Zakon člankom 224. uređuje odgovornost dioničara koji su primili zabranjena plaćanja te propisuje obvezu vraćanja takvih isplata. Na primjer, zabranjeno je primiti dividendu u iznosu većem od onoga koji je odredila glavna skupština ili iz sredstava koja nisu iz dobiti.⁴⁹ Dioničar je dužan vratiti sredstva društvu samo ako društvo dokaže da je dioničar znao ili morao znati da nije imao pravo na tu dividendu. Takav zahtjev može podnijeti društvo, a u slučaju da društvo ne može isplatiti svoje obveze vjerovnicima, oni također mogu zatražiti povrat

⁴⁴ *Ibid.*, str.603.

⁴⁵ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.), čl.221.

⁴⁶ Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.605.

⁴⁷ *Ibid.*, str.603.

⁴⁸ Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 3123/2022-2, od 15.ožujka 2023. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)

⁴⁹ Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.605.

tih sredstava sebi ili društvu, ovisno o situaciji. Ako društvo uđe u stečaj, zahtjev će biti podnesen od strane stečajnog upravitelja.⁵⁰

2.4.6. Isplata dividende u slučaju vlastitih dionica i povlačenje dionica

Kada društvo posjeduje vlastite dionice, prava iz tih dionica miruju, što znači da društvo nema pravo na dividendu iz tih dionica.⁵¹ Budući da društvo ne može imati tražbinu prema samom sebi, ne može se obračunavati dividenda na temelju vlastitih dionica, niti se ta tražbina može prenijeti na nekog drugog. Tek kada društvo proda ili prenese te dionice, prava iz njih se ponovno aktiviraju. Stoga, iznos dividende koji bi inače pripao tim dionicama se raspodjeljuje među ostalim dioničarima i na taj način omogućuje isplatu veće dividende. Društvo ni na koji način ne može steći dividendu jer ako dionice kupi nakon što je donesena odluka o isplati dividende, ali prije nego što je nastala tražbina za isplatu, ta tražbina neće ni nastati. Ako društvo stekne vlastite dionice nakon što su tražbine za isplatu dividende već nastale, te tražbine ostaju onima koji su prenijeli dionice društvu. Za slučaj da prenesu i tražbine za dividendu, ta obveza prestaje zbog sjedinjenja (konfuzije), jer društvo ne može dugovati samome sebi.⁵²

Isplata dividende problematična je i u kontekstu povlačenja dionica. Kada se dionica povuče, prava koja iz nje proizlaze prestaju. Ako se odluka o povlačenju donese prije donošenja odluke o upotrebi dobiti, povučena dionica se ne uzima u obzir za određivanje dividende. Ako se povlačenje dogodi nakon donošenja odluke, ali prije isplate dividende, tražbina za isplatu dividende koja je već nastala ostaje dioničaru koji je bio vlasnik u trenutku nastanka te tražbine. U slučaju kada tražbina još nije nastala u vrijeme povlačenja dionice, iznos dividende koji bi pripao toj dionici uzima se u obzir pri određivanju naknade za povučenu dionicu.⁵³

2.5. Pobijanje odluke o uporabi dobiti

Odluke glavne skupštine su korporacijski pravni poslovi, stoga kao takve su dužne biti u skladu s Ustavom, prisilnim propisima i moralom društva te naravno svojim temeljnim ustrojbenim aktom, statutom.⁵⁴

⁵⁰ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.), čl.224.

⁵¹ ZTD, *op.cit.* (bilj. 2.), čl.235.

⁵² Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.598.

⁵³ *Ibid.*, str.598.

⁵⁴ *Ibid.*, str.1287.

Kada je odluka glavne skupštine suprotna prisilnim zakonskim normama ili statutu, ona će u pravilu biti pobjojna, osim ako taksativno ZTD-om nije propisano da je ona ništava. Naravno, moguće je da odluka glavne skupštine bude ujedno i nišetna i pobjojna.⁵⁵ Ključna razlika između nišetnosti i pobjojnosti leži u težini povrede zakona, statuta ili općih pravila društva. S obzirom na to, razlozi, krug ovlaštenika, sredstva i vrijeme za pobijanje će biti različiti.

Odluka glavne skupštine će biti nišetna ako se radi o bitnim, teškim povredama zakona ili statuta koje ugrožavaju pravni poredak odnosno temeljna prava društva, dioničara te vjerovnika. Nišetnost je pravno teža i ima automatski učinak – takva odluka ne proizvodi pravne učinke od trenutka donošenja, odnosno smatra se da nikada nije ni postojala. Zbog toga su, iz razloga pravne sigurnosti, razlozi nišetnosti zakonom propisani kao *numerus clausus*.⁵⁶ Jedan od specifičnih razloga nišetnosti kojeg valja spomenuti u vezi s pravom na dividendu je nišetnost odluke o utvrđenju godišnjih financijskih izvješća, propisan člankom 359. Zakona. Osim općih razloga za nišetnost odluka glavne skupštine, nišetne će biti i odluke upravne odnosno izvršnih direktora te nadzornog odnosno upravnog odbora o utvrđivanju GFI, ako su izvješća nisu revidirana i sastavljena u skladu s zakonom.⁵⁷ Pravo na dividendu ovisi o zakonitoj odluci o raspodjeli dobiti, koja se temelji na zakonito utvrđenim financijskim izvješćima. Ako su GFI nišetna, to povlači nišetnost svih odluka koje se temelje na tim izvješćima, uključujući odluku o upotrebi dobiti i isplati dividende.

S druge strane, odluka će biti pobjojna kada postoji povreda zakona ili statuta koja nije od tako ozbiljne naravi da bi odmah izazvala nišetnost, već ju je potrebno osporiti putem tužbe.⁵⁸ Pobjojna odluka ostaje valjana i proizvodi pravne učinke dok se ne ospori i ne proglašava nevažećom putem suda. Odluka o raspodjeli dobiti društva može biti pobjojna iz istih razloga kao i druge odluke glavne skupštine, bilo zbog sadržajnih ili proceduralnih povreda. No, Zakon u članku 365. navodi i specifičan razlog povezan sa zaštitom manjinskih dioničara. Naime, ako glavna skupština odluči ne isplatiti dobit, iako nije spriječena zakonom ili statutom te nema gospodarski opravdanog razloga, takva odluka može biti osporena. Kao kriterij za procjenu opravdanosti odluke koristi se

⁵⁵ *Ibid.*, str.1326.

⁵⁶ *Ibid.*, str.1295.

⁵⁷ ZTD, *op. cit.* (bilj.2.), čl.359.

⁵⁸ *Ibid.*, čl.360.st.1.

standard "razumnog gospodarstvenika", koji uzima u obzir uobičajene poslovne prakse sličnih društava u istoj industriji i okruženju.⁵⁹ Primjeri opravdanih razloga za zadržavanje dobiti mogu uključivati jačanje društva u konkurenciji, potrebe za investicijama, korištenje sredstava za dobrobit zaposlenika ili suočavanje s gospodarskom nesigurnošću. Ovim pravilom se štite manjinski dioničari, koji često imaju malo ili nimalo utjecaja na donošenje odluka. Većinski dioničari mogu donijeti odluku da se ne isplaćuje dobit, s ciljem da prisile manjinske dioničare da prodaju svoje dionice, a potom isplate dividendu kada ti dioničari napuste društvo. Kako bi se to spriječilo, dioničari koji posjeduju dionice na koje otpada barem 5% temeljnog kapitala društva ili oni čije dionice vrijede najmanje 500.000,00 eura, kao i nadzorni odbor, mogu podići tužbu.⁶⁰ O ovoj odredbi raspravljao je Ustavni sud Republike Hrvatske, u presudi U-I/4928/2005 od dana 27.02.2008. u povodu prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti članka 365. stavka 2. Zakona o trgovačkim društvima s Ustavom. Predlagatelj je smatrao da ova odredba stavlja manjinske dioničare (koji imaju manje od 5% temeljnog kapitala) u neravnopravan položaj pred sudom jer nemaju pravo pobijati odluke glavne skupštine o upotrebi dobiti te je posljedično tvrdio da je predmetna odredba u suprotnosti s načelom ravnopravnosti zajamčenim Ustavom. Ustavni sud je odbio prijedlog, navodeći da dioničari i nadzorni odbor imaju različit pravni položaj. Nadzorni odbor nije pojedinačna osoba, već tijelo dioničkog društva s posebnim nadzornim ovlastima, koje ima pravo ustati s tužbom protiv odluka glavne skupštine kada procijeni da su odluke u suprotnosti s načelima dobrog upravljanja. Sud je zaključio da sporni članak opravdano ograničava pravo manjinskih dioničara da pobijaju odluke glavne skupštine kako bi se izbjeglo da dioničari s malim udjelima zloupotrebljavaju to pravo i ometaju rad društva. Sud je također napomenuo da se ovo ograničenje temelji na načelima koja su u skladu s Ustavom, jer dioničari nisu vlasnici društva, već imaju članstvo u društvu. Pojam vlasništva u hrvatskom pravnom poretku određen je Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima⁶¹, koji se ne odnosi na članstvo u dioničkim društvima. Ni glavni ni manjinski dioničari nemaju vlasništvo nad dionicama, niti nad udjelom u temeljnom kapitalu društva, stoga ta prava nisu zaštićena Ustavom kao vlasnička prava. Ustavni sud je istaknuo da pravo dioničara na pobijanje odluka glavne

⁵⁹ Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.1341.

⁶⁰ ZTD, *op. cit.* (bilj.2.), čl.365.st.2.

⁶¹ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15,94/17)

skupštine nije apsolutno te se može razumno ograničiti zakonom radi zaštite legitimnih interesa društva i svih njegovih dioničara te da su kao takva razmjerna i opravdana.⁶² Uvjet vezan za udio u temeljnom kapitalu mora biti ispunjen u trenutku podnošenja tužbe, ali ako se taj udio kasnije smanji, to neće utjecati na tužbeni postupak. Time se također štite manjinski dioničari koji bi tijekom dugotrajnog postupka mogli prodati svoje dionice ili odustati od spora.⁶³ Ako dioničar prestane biti član društva nakon što je parnica već pokrenuta, on ima pravo nastaviti parnicu samo ako može dokazati da i dalje ima pravni interes u njenom vođenju. Pravni interes postoji ako odluka utječe na njegove interese ili prava, kao što je recimo isplata dividende.⁶⁴

Ako se smatra da odluka o neisplati dividende nije gospodarski opravdana, ovlaštenici je mogu osporiti putem tužbe nadležnom trgovačkom sudu. Prema članku 363. Zakona o trgovačkim društvima, mjesno je nadležan sud prema sjedištu društva upisanom u sudski registar, ali ako društvo ima stvarno sjedište na drugoj lokaciji, može se smatrati nadležnim i sud prema stvarnom sjedištu.⁶⁵ Rok za podnošenje tužbe je 30 dana od dana donošenja odluke na glavnoj skupštini, a ako dioničar nije sudjelovao na skupštini iz opravdanih razloga, rok počinje teći od dana kada je saznao za odluku.⁶⁶ Ako više dioničara podnese tužbe protiv iste odluke, sud može spojiti te postupke u jedan, pri čemu će tužitelji biti zajednički tužitelji, a sud će donijeti jedinstvenu odluku koja se odnosi na sve tužitelje.⁶⁷

⁶² Ustavni sud Republike Hrvatske, U-I/4928/2005 od dana 27.02.2008. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO).

⁶³ Barbić, *op.cit.* (bilj.3.), str.1340.-1342.

⁶⁴ Barbić J.; Tužba za pobijanje odluke glavne skupštine dioničkog društva- neka odabrana pitanja; Zbornik PFZ, 63, (3-4) str, 494.-495. (2012).

⁶⁵ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.), čl.37.st.4.

⁶⁶ *Ibid.*, čl.363.st.1.

⁶⁷ Barbić J.; Tužba za pobijanje odluke glavne skupštine dioničkog društva- neka odabrana pitanja; Zbornik PFZ, 63, (3-4) str, 494.-495. (2012).

3. PRAVO NA DIVIDENDU U DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

Društvo s ograničenom odgovornošću je trgovačko društvo u kojem jedan ili više osnivača, bilo da su pravne ili fizičke osobe, ulažu poslovne udjele u unaprijed utvrđeni temeljni kapital.⁶⁸ Dakle, kao i kod dioničkog društva, članovi sudjeluju u temeljnom kapitalu, no, u odnosu na d.d. gdje je temeljni kapital podijeljen na dionice, u društvu s ograničenom odgovornošću dio temeljnog kapitala i skup članskih prava i obveza „utjelovljen“ je u poslovnom udjelu. Društvo s ograničenom odgovornošću je jednostavniji i elastičniji tip društva kapitala s manjim brojem članova, koji su dužni unijeti uloge u društvo kako bi stekli udjele u članstvu, a na temelju tih udjela, proporcionalno iznosu uloženi sredstava, stječu pravo na isplatu dividende.

3.1. Dobit društva podobna za isplatu dividende u d.o.o.-u

Pravo na sudjelovanje u ostvarenoj dobiti se smatra, kao i kod dioničkog društva, osnovnim imovinskim pravom člana društva. Skupština društva ima ovlast odlučiti o raspodjeli dobiti, što uključuje odluke o tome hoće li se dio dobiti unijeti u rezerve društva te hoće li se isplatiti dividenda članovima društva. Prije nego što se donese odluka o isplati dividendi, potrebno je ispuniti određene obveze, a to su: a) Pokriće nepokrivenih gubitaka iz prethodnih godina, b) obveza unosa sredstava u rezerve – ako društveni ugovor propisuje obvezu unosa sredstava u rezerve, društvo to mora učiniti. c) Zakonska obveza unosa sredstava u rezerve za vlastite poslovne udjele – u slučaju da društvo posjeduje vlastite poslovne udjele. Nakon što se ispune gore navedene obveze, preostala dobit se može slobodno raspodijeliti među članovima društva kao dividenda. Skupština slobodno odlučuje koliko će dobiti isplatiti članovima. Jedino ograničenje predstavlja odredaba Zakona o nedopuštenim primanjima, koja zabranjuje isplate iz imovine društva u iznosu koji odgovara vrijednosti temeljnog kapitala – čl. 407 ZTD..⁶⁹

Kod dioničkih društava postoje stroža pravila glede uporabi dobiti, koja zabranjuju isplatu dividendi čak i ako društvo raspolaže sredstvima, ukoliko nisu ispunjeni drugi uvjeti koji osiguravaju financijsku ravnotežu društva, kao recimo određeni iznos kapitala u zakonskim rezervama. Iz toga vidimo kako je mogućnost isplate dividende, odnosno raspolaganja sredstvima

⁶⁸ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.),čl.385.

⁶⁹ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.),čl.407.st.1.

podobnim za isplatu dividende veća u društvu s ograničenom odgovornošću nego je to slučaj u dioničkom društvu.⁷⁰

3.2.Rezerve društva s ograničenom odgovornošću

Obveza popunjavanja rezervi blaže je uređena u društvu s ograničenom odgovornošću naspram onog u dioničkom društvu⁷¹ Tako u društvu s ograničenom odgovornošću nema obveze stvaranja zakonskih rezervi. Iznimka je jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću (j.d.o.o.), koje mora izdvajati zakonske rezerve u iznosu četvrtine dobiti, umanjene za eventualni gubitak iz prethodne godine.⁷² S obzirom na to da temeljni kapital u j.d.o.o. iznosi svega 1 euro, zakonodavac je uveo obvezu stvaranja zakonskih rezervi kako bi se osigurala određena financijska stabilnost društva tijekom vremena.

U društvu s ograničenom odgovornošću postoje četiri vrste rezervi: rezerve kapitala, rezerve za vlastite poslovne udjele, rezerve predviđene društvenim ugovorom i ostale rezerve.⁷³

Za razliku od kapitalnih rezerva d.o.o.-a, u d.d.-u se zakonske rezerve uvijek popunjavaju prilikom ostvarivanja dobiti. Kapitalne rezerve u d.o.o.-u ne pune se iz dobiti, već iz viška iznad nominalnog iznosa udjela (agio), dodatnih uplata za posebna prava, dodatnih činidbi..⁷⁴

3.3. Određivanje i isplata dividende u d.o.o.-u

Svi članovi društva imaju pravo na dividendu proporcionalno iznosu njihovog uloženog kapitala. Skupština društva većinom glasova odlučuje o isplati dividende, pri čemu se suprotstavljaju interesi članova, koji žele dividendu, i interes društva da zadrži dobit. Važno je pronaći ravnotežu između tih interesa, s naglaskom na interes društva, ali bez zloupotrebe na štetu članova. Odluka o neisplati dividende valjana je ako je gospodarski opravdana i doprinosi stabilnosti i sigurnosti društva.⁷⁵

⁷⁰ Barbić J.; Pravo društava, Društva kapitala, Svezak II. - društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo - Societas Europea; Organizator (2013), str.294.

⁷¹ *Ibid.*

⁷² ZTD, *op.cit.* (bilj.2.),čl.390.a.,st.5

⁷³ Barbić, *op.cit.* (bilj.70.), str. 286.-287.

⁷⁴ *Ibid.*, str.287.

⁷⁵ *Ibid.*, str.296.

Kako bi članovi društva ostvarili pravo na dividendu, skupština mora prvo odobriti godišnja financijska izvješća i donijeti odluku o raspodjeli dobiti. Nakon tih odluka, članovi stječu pravo na isplatu dividende, s kojim mogu slobodno raspolagati. Pravo na dividendu, kao člansko pravo neodvojivo je od poslovnog udjela te se može prenijeti samo zajedno s njime. Pritom, ključan je trenutak donošenja odluke o isplati – onaj tko je član društva u tom trenutku stječe pravo na dividendu. Ako se poslovni udio prenese prije te odluke, pravo na dividendu pripada novom članu, dok zadržava prethodni član ako se udio prenese nakon odluke.⁷⁶

Članovi mogu raspolagati svojim potraživanjima za dividendu i prenijeti ih na druge, a te tražbine mogu biti predmet zaloga, fiducijarnog prijenosa i slično. Međutim, prijenos prava na dividendu ne daje pravo na sudjelovanje u radu društva (npr. pravo glasa ili sudjelovanja na skupštini), jer ta prava ostaju članu društva.⁷⁷

Kao i što je slučaj u d.d.-u, društvo ne može ostvarivati pravo na dividendu za vlastite poslovne udjele jer bi time postalo i vjerovnik i dužnik iste obveze, pri čemu se tada sudjelovanje u dobiti ostalih članova proporcionalno povećava.⁷⁸ Također, kao i kod d.d.-a, skupština može odlučiti da se dividenda isplati kao predujam prije nego što je dobit formalno utvrđena, ako postoji realna procjena da će se ta dobit ostvariti. Ako se dobit ne ostvari, a predujam je isplaćen, članovi će morati vratiti isplaćene iznose ako ne postoje rezerve iz kojih se isplate mogu pokriti.

Za nastanak i dospijeeće tražbine za isplatu dividende vrijede pravila kao i za d.d. Ako dividenda nije isplaćena na vrijeme, zakonske zatezne kamate počinju teći od dana dospijeeća. Tražbina za isplatu dividende zastarijeva nakon 5 godina od donošenja odluke o isplati.

Kao što je već rečeno kod izlaganja o isplati dividende u dioničkom društvu, dividenda se obično isplaćuje u novcu, no društveni ugovor može predvidjeti isplatu u stvarima. Ako se dividenda isplaćuje inozemnim članovima, to može biti u stranoj valuti, međutim troškove konverzije snosi član društva.⁷⁹

⁷⁶ *Ibid.*, str.297.

⁷⁷ *Ibid.*, str.298.

⁷⁸ ZTD, *op.cit.* (bilj.2.),čl.418.st.3.

⁷⁹ Barbić, *op.cit.* (bilj.70..) str. 298.-302.

4. POREZNI ASPEKT PRAVA NA DIVIDENDU

Politika poreza na dobit trgovačkih društava je važan indikator poduzetničke klime unutar pojedine države. Naime, upravo poreznom politikom država stvara uvjete za poticanje investicija i poduzetništva u cjelini. Loš porezni plan može destimulirati investitore i time smanjiti potencijal trgovačkog društva da bude uspješnije na tržištu. Stoga zakonodavac mora pažljivo odvagati koje je optimalno porezno opterećenje na dobit, koje će istovremeno zadovoljiti dioničare i optimalno napuniti državni proračun.

Povijesno gledano, porezne vlasti širom svijeta preferirale su kapitalne dobitke naspram dividenda. Kapitalni dobitak predstavlja razliku između kupovne i prodajne cijene imovine. Na primjer, ako se kupi dionica za 100 kuna, a kasnije je proda za 150 kuna, ostvaren je kapitalni dobitak od 50 kuna.⁸⁰ Razlog tome je bilo dvostruko oporezivanje—na razini društva i na razini pojedinačnog ulagača, a to je odvrćalo društva od isplate ili povećanja dividendi. U Hrvatskoj prihodi od dividendi nisu bili oporezivani od 1. siječnja 2005. godine, što je predstavljao značajan korak koji je utjecao na investicijske odluke. Međutim, 1. ožujka 2012. godine ponovno je uveden porez na dividende putem izmjena Zakona o porezu na dohodak.⁸¹ Jedan od glavnih razloga i ciljeva zakonodavnih promjena je bio usklađivanje s europskim normama kako bi se osigurala pravedna i transparentna primjena poreza na dohodak od dividendi. Također, uvođenje poreza na dividende je bilo povezano s potrebom eliminacije dvostrukog oporezivanja, kako na razini trgovačkog društva tako i na razini primatelja dividende. Presude poput *Verkooijen*⁸² i *Test Claimants in the FII Group Litigation vs. Commissioners of Inland Revenue*⁸³ jasno su definirale pravne standarde koje su države članice trebale poštivati, npr. sprječavanje dvostrukog oporezivanja i osiguranje jednakog poreznog tretmana za domaće i inozemne dioničare. U presudi *Verkooijen*, Europski sud je odlučio da zakonodavstvo koje pruža povoljniji porezni tretman domaćim dividendama u odnosu na dividende iz drugih država članica nije u skladu s pravilima slobodnog kretanja kapitala. Kako bi izbjegla dvostruko oporezivanje, Hrvatska je sklopila niz bilateralnih ugovora o

⁸⁰ Računovodstvo, revizija i financije., 02.2024., Božina, Anja; Obveza prijave kapitalnih dobitaka ostvarenih u 2023. godini

⁸¹ Zakon o porezu na dohodak, (Narodne novine NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23)

⁸² Sud Europske unije, C-35/98 od 6.lipnja 2000., (citirano prema: Mavricek,Morana; *EU Tax Issues Arising from Croatia's Accession to the EU: Dividend Taxation*; u: *EC Tax Rev*, 2013)

⁸³ Sud Europske unije, C-446/04 od 12.prosinca 2006. ((citirano prema: Mavricek,Morana; *EU Tax Issues Arising from Croatia's Accession to the EU: Dividend Taxation*; u: *EC Tax Rev*, 2013)

izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s drugim državama članicama EU te s trećim zemljama. Potonji ugovori omogućavaju da se porez na dividende koji je plaćen u jednoj zemlji prizna kao porezno rasterećenje u drugoj, čime se smanjuje teret oporezivanja za investitore i potiče inozemna ulaganja.⁸⁴

Prema spomenutim izmjenama Zakona o porezu na dohodak iz 2012. sve dividende primljene/stečene od 1. siječnja 2001. oporezuju se po stopi od 12%. Dok su dividende oporezovane, kapitalni dobiti nisu. Uvođenje poreza na dividende je utjecalo na ponašanje društava i preferencije ulagača. Zanimljivo, mnoga društva su s ciljem izbjegavanja novog poreza isplatila dividende prije stupanja na snagu potonjeg zakona. Ta prilagodba je bila posebno vidljiva kod društava koja kotiraju na Zagrebačkoj burzi gdje je 25,49% društava isplatilo dividende prije 1. ožujka 2012. Ponovno uvođenje poreza na dividende u Hrvatskoj je promijenilo praksu isplate dividendi u društvima, kao i ponašanje ulagača.⁸⁵

U Republici Hrvatskoj, porezni okvir primanja i isplati dividendi je uređen Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o porezu na dobit⁸⁶. Porez na dobit je jedan od poreza koji plaćaju trgovačko društvo i druge pravne osobe na ostvarenu dobit. To je osnovni oblik poreza na poslovni rezultat društva, i utvrđuje se kao razlika između prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit, koje društvo ostvari tijekom poslovne godine. U Hrvatskoj, porezna stopa na dobit varira ovisno o veličini društva te trenutno iznosi 10% ukoliko su u poreznom razdoblju ostvareni prihodi do milijun eura, odnosno 18% ako prelaze navedeni iznos.⁸⁷ Taj porez se plaća bez obzira na to hoće li dobit biti isplaćena dioničarima u obliku dividendi ili će biti reinvestirana. S druge strane porez na isplaćenu dobit (dalje u tekstu: "porez na dividende") se odnosi na porez koji se naplaćuje na dobit koja je podijeljena dioničarima ili članovima društva obliku dividendi ili udjela u dobiti. Dakle, nakon što društvo plati porez na

⁸⁴ Mavricek, Morana; *EU Tax Issues Arising from Croatia's Accession to the EU: Dividend Taxation*; u: *EC Tax Rev* (2013), str 153.

⁸⁵ Miletic, Marko; Mladineo, Luka; Akrap, Ivan; *Dividend Tax Implementation Effects in Croatia., 2 Economic and Social Development, International Scientific Conference on Economic and Social Development*; (2013); str 545.-552.

⁸⁶ Zakon o porezu na dobit, (Narodne novine 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22, 114/23)

⁸⁷ Porez na dobit; https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dobit.aspx; pristupljeno 30.kolovoza 2024.

dobit, ako odluči isplatiti tu dobit svojim dioničarima, na tu isplatu će se platiti navedeni porez. U Hrvatskoj, porez na dividende je oblik dohotka od kapitala koji se plaća prema Zakonu o porezu na dohodak i oporezuje se prema posebnoj stopi. Dohodak od kapitala obuhvaća prihode od dividendi i udjela u dobiti koji proizlaze iz vlasničkih udjela u kapitalu, kao i druge slične prihode koji se smatraju raspodjelom dobiti. Porez na dohodak od kapitala, koji se odnosi na prihode od dividendi ili udjela u dobiti temeljenih na udjelima u kapitalu, naplaćuje se po odbitku, po stopi od 12% prilikom isplate.⁸⁸ Okolnost da se se porez na dohodak od kapitala naplaćuje po odbitku znači da se iznos poreza automatski odbija prilikom isplate dividende dioničaru. Primjerice, ako dioničar dobi dividendu u iznosu od 1.000 eura, prilikom isplate društvo automatski odbija 12% poreza, što iznosi 120 eura. Dioničar na svoj račun zapravo primi 880 eura, dok je 120 eura uplaćeno poreznoj upravi kao porez na dohodak od kapitala. Ovaj način naplate smanjuje potrebu dioničara da samostalno prijavljuje i uplaćuje porez, budući da je obveza plaćanja poreza izvršena u trenutku kada dividenda dopiše na naplatu. Porezni obveznici su fizičke osobe koje ostvaruju prihod od dividendi. Pravne osobama koje su dioničari prihod od dividende se evidentira kao dio njihovog poslovnog prihoda i oporezuje po stopi poreza na dobit, a ne poreza na dohodak. Kao što je objašnjeno u posljednjem primjeru, porez se automatski obračunava pri isplati dividende, pa dioničar dobiva neto iznos, odnosno iznos umanjnjen za porez. Društva koja isplaćuju dividende, odnosno financijske institucije koje provode isplatu, odgovorne su za obračun i uplatu poreza u ime dioničara. Oni su također obvezni prijaviti iznose isplaćenih dividendi Poreznoj upravi. Stopa od 12% je uvećana posljednjim izmjenama Zakona o porezu na dohodak, umjesto ranije stope od 10%. Ova promjena kojom se povećava porezno opterećenje na dividende, za cilj ima smanjenje razlika u poreznom tretmanu između dohotka od rada i kapitala. Povećanje poreza na kapital, uključujući dividende, dio je šire porezne reforme koja uključuje rasterećenje plaća i oporezivanje kapitalnih prihoda kako bi se stvorio prostor za smanjenje opterećenja na rad. Valja napomenuti kako zbog zakonskog ukidanja prireza, porezna stopa više ne ovisi prebivalištu vlasnika.⁸⁹

⁸⁸ Zakon o porezu na dohodak; , *op.cit.* (bilj.81.), čl.70.st.19.

⁸⁹ Vlada Saboru uputila paket porezne reforme: Predloženo povećanje poreznog opterećenja dohotka od kapitala i imovine: <https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-saboru-uputila-paket-porezne-reforme-predlozeno-povecanje-poreznog-opterecenja-dohotka-od-kapitala-i-imovine/38953?lang=hr> ; pristupljeno 30. kolovoza 2024.

4.1. Komparativno pravo

Različite porezne stope na dividende i dobit trgovačkih društava reflektiraju ekonomske prioritete i fiskalne politike pojedinih država. Zemlje s višim stopama poreza na dividende usmjerene su na povećanje državnih prihoda i smanjenje ekonomske nejednakosti, potičući društva da reinvestiraju dobit umjesto da je distribuiraju kroz dividende. Nasuprot tome, zemlje s nižim porezima često žele privući investicije i podržati gospodarski rast. Nadalje, različita porezna uređenja odražavaju stavove o redistribuciji bogatstva i regulaciji tržišta kapitala, kao i fiskalnu održivost države. Porezne stope na dividende u Europskoj uniji značajno se razlikuju među državama članicama, što govori o različitim fiskalnim strategijama i pristupima poreznoj politici. Primjerice, Irska trenutno ima jednu od najviših stopa poreza na dividende u Europi, koja može doseći do 40%. S druge strane, zemlje poput Bugarske i Grčke primjenjuju vrlo niske stope, od 5%. Kao što je ranije navedeno, u RH porez na dohodak od kapitala iznosi 12%, dok je porez na dobit 10, odnosno 18%. U susjednim zemljama EU, Sloveniji, Austriji i Italiji porezne stope na dividende približno su jednake. U Sloveniji porez na isplaćenu dividendu iznosi 25%, Italiji 26%, a Austriji 27,5%. Sličnost postotaka tih triju susjednih zemalja pokazuje usklađenost poreznih politika, ali i postojanje velikih međusobnih ulaganja, kao i politiku usklađivanja zajedničkog tržišta. Tri najveće Europske ekonomije: Njemačka, Francuska i Velika Britanija, imaju različita porezna opterećenja pa time i porezne politike. U Njemačkoj, porez na dividendu doseže približno 26,375%. U Francuskoj ukupna porezna stopa na dividende može doseći otprilike 30%, uključujući poreze i socijalne doprinose. Nakon „Brexita“, Velika Britanija ima značajno drugačiji porezni sustav od EU te njihove porezne stope na dividende variraju od 7,5% do 38,1%, ovisno o poreznoj kategoriji primatelja.⁹⁰ Raznolikost u stopama omogućava progresivno oporezivanje, pri čemu oni s višim dividendama plaćaju veći postotak poreza na dividende. Cilj sustava različitih stopa je postizanje pravednosti pri oporezivanju različitih razina dohotka.⁹¹

Ako usporedimo gore nabrojane porezne stope sa onima u RH, vidimo da su naši porezi relativno niski u odnosu na pretežiti ostatak EU. Takvom se politikom doista želi privući prijeko potrebne investicije, ali i relativno blagim porezom na dividendu omogućiti investitorima da povuku dobit..

⁹⁰ *Dividend Tax in Europe 2024*; <https://rue.ee/blog/dividend-tax-in-europe-2024/>; pristupljeno 31. kolovoza 2024.

⁹¹ *Ibid.*

4.2. Porez na povlaštene dividende

Kada govorimo o porezu na dividendu u kontekstu komparativnog prava, zanimljiva je tematika zakonske regulative i prakse američkog pravnog sustava koji ima jednu od najduljih tradicija dioničarstva. Kao i u RH, u američkom zakonodavstvu dionice prema sadržaju prava mogu biti redovne i povlaštene. Međutim, dok u RH ne postoji razlika u naplati poreza na te dvije vrste dividendi, u SAD-u su ove dvije vrste dividendi različito oporezovane. Obične dividende su isplate dioničarima koje nisu kvalificirane za povoljnije porezne tretmane te se oporezuju kao običan prihod, prema uobičajenim poreznim stopama na dohodak koje ovisno o poreznom razredu dioničara mogu biti prilično visoke i doseći do 37% za najviši porezni razred. Povlaštene dividende su one koje ispunjavaju posebne uvjete koje je postavio IRS (Internal Revenue Service) te stoga uživaju niže, povlaštene stope oporezivanja, koje mogu biti 0%, 15% ili 20%, ovisno o prihodima dioničara. Da bi dividende bile kvalificirane, dioničar mora posjedovati dionice najmanje 60 dana tijekom 121-dnevnog perioda. Spomenuto pravilo sprječava investitore da kupuju dionice samo radi ostvarivanja poreznih olakšica na kratkoročne dobitke. Povlaštene dividende dolaze iz dobiti koja je već bila podvrgnuta porezu na razini društva, pa se povoljniji tretman opravdava izbjegavanjem dvostrukog oporezivanja, dok to nije nužno slučaj s običnim dividendama. Mnoge obične dividende dolaze iz poslovanja kao što su *REIT-ovi (Real Estate Investment Trusts)*⁹² ili dividende od dionica koje nisu kvalificirane za povlaštenu tretman. Takva društva često koriste posebne porezne olakšice ili pravila koja im omogućuju manji ili nikakav porez na razini društva, pa se dodatno oporezivanje kod dioničara osigurava kroz više stope. Povlaštene dividende dobivaju povoljniji porezni tretman kako bi se potaknulo ulaganje u dionice društava koje ispunjavaju uvjete IRS-a, čime se posredno podržava stabilnost na tržištu kapitala. Time se razlikuju od običnih dividendi koje potječu iz izvora koje država možda ne želi toliko poticati.⁹³

Osim pogodnosti nižeg poreza, vlasnici povlaštenih dionica u SAD-u, u odnosu na vlasnike običnih, uživaju pogodnost akumuliranih dividendi koje se odnose na kumulativne povlaštene dionice, a svojim vlasnicima daju pravo na prioritet u isplati nad običnim dioničarima. Isto kao što

⁹² *REIT-ovi* su društvo koja posjeduju, a u većini slučajeva i upravljaju nekretninama koje donose prihode. *REIT-ovi* mogu posjedovati različite vrste komercijalnih nekretnina, kao što su uredske i stambene zgrade, studiji, skladišta, bolnice, trgovački centri, hoteli i sl.

⁹³ *What Are Qualified Dividends, and How Are They Taxed?*;

<https://www.investopedia.com/terms/q/qualifieddividend.asp#toc-qualified-dividends-vs-ordinary-dividends>;

pristupljeno 31. kolovoza 2024.

je slučaj s kumulativnim povlaštenim dionicama u hrvatskom pravnom sustavu, ako društvo ne isplati dividendu u razdoblju kada je obvezno to učiniti, ta dividenda se ne gubi, već postaje akumulirana. Pritom, prije nego što obični dioničari mogu primiti dividendu, sve akumulirane dividende povlaštenih dioničara moraju biti u potpunosti isplaćene.⁹⁴

5. ZAKLJUČAK

Društva kapitala se oslanjaju na stroga pravila kako bi osigurala financijsku stabilnost i zaštitu vjerovnika, što ih čini sigurnijim oblikom ulaganja. Dakle, dok oba tipa društava omogućavaju isplatu dividendi, ključna razlika je u nivou fleksibilnosti, kontroli i zakonskoj regulaciji. Pravni okvir, iako dobro strukturiran, u nekim je aspektima rigorozniji nego što je to potrebno. Dionička društva često kotiraju na burzi, imaju veći broj članova, kao i složeniju vlasničku i upravljačku strukturu zbog čega su dužna zadovoljiti strože financijske uvjete prije isplate dividendi. S druge strane, društva s ograničenom odgovornošću pružaju veću fleksibilnost u upravljanju dobiti jer su članovi d.o.o.-a većinom usko povezani zbog čega odluke o upotrebi dobiti mogu biti jednostavnije, a to može potencijalno otvoriti prostor za zloupotrebu i zadržavanje dobiti unutar društva te nepravedno tretiranje manjinskih članova. Također, d.d. ima strože mehanizme zaštite manjinskih članova, što smo vidjeli kada se govorilo o pobijanju odluke o uporabi dobiti iz članka 365. Zakona. Navedeno čini dioničko društvo pogodnijim za velike investicijske projekte i društva s većim brojem članova, dok je društvo s ograničenom odgovornošću prikladnije za manje, privatno kontrolirane poduzetnike.

Smatram da bi buduće zakonodavne promjene trebale težiti uvođenje mobilnijih mehanizama, posebno za dionička društva, kako bi se omogućilo brže i učinkovitije korištenje dobiti, dok se istovremeno osigurava dovoljno zaštite za vjerovnike. Jedna od mogućih promjena je i prilagodba rezervi tako da odražavaju financijski položaj društva i specifične potrebe njega i njegovih dioničara. Primjerice, banke mogu zahtijevati veće obvezne rezerve zbog potrebe za likvidnošću, dok bi društva u tehnološkom sektoru mogla imati manji zahtjev za zadržavanjem kapitala.

Zaključno, pravo na dividendu predstavlja ključan mehanizam koje dioničarima omogućuje povrat na ulaganje i vezu s financijskim uspjehom društva. Pitanje dividendi u velikoj mjeri ovisi o zakonodavnom okviru, financijskom stanju društva, ali i o ravnoteži između želja dioničara i

⁹⁴ *Cumulative Dividend*; <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/equities/cumulative-dividend/>; pristupljeno 31. kolovoza 2024.

dugoročnih potreba društva. Pravilno upravljanje dividendnom politikom jača reputaciju društva među investitorima i povjerenje dioničara.

6. LITERATURA

Knjige

1. Barbić J.; Pravo društava, Opći dio; Organizator (2006),
2. Barbić J.; Pravo društava, knjiga druga, Društva kapitala, svezak I., Dioničko društvo, Zagreb 2010
3. Barbić J.; Pravo društava, Društva kapitala, Svezak II. - Društvo s ograničenom odgovornošću, društvo za uzajamno osiguranje, kreditna unija, europsko društvo - Societas Europea; Organizator (2013)
4. Petrović, Siniša; Ceronja, Petar; Osnove prava društava

Članci objavljeni u knjigama i zbornicima

1. Barbić J.; Tužba za pobijanje odluke glavne skupštine dioničkog društva- neka odabrana pitanja; Zbornik PFZ, 63, (3-4) str, 494., 495. (2013)

Radovi objavljeni u časopisima i drugim periodičkim publikacijama

1. Mavricek, Morana; *EU Tax Issues Arising from Croatia's Accession to the EU: Dividend Taxation*; u: *EC Tax Rev* (2013)
2. Miletić, Marko; Mladineo, Luka; Akrap, Ivan; *Dividend Tax Implementation Effects in Croatia., 2 Economic and Social Development, International Scientific Conference on Economic and Social Development*; (2013);
3. Računovodstvo, revizija i financije., 02.2024., Božina, Anja; Obveza prijave kapitalnih dobitaka ostvarenih u 2023. godini
4. Računovodstvo, revizija i financije, 04.03.2010., br. 410-10/09-01/4; Porezna uprava; Porezni tretman pretvaranja revalorizacijske u temeljni kapital društva

Opći normativni akti

1. Zakon o trgovačkim društvima, (Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23),

2. Zakon o obveznim odnosima, (Narodne novine 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23),
3. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15,94/17)
4. Zakon o porezu na dohodak, (Narodne novine 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23)
5. Zakon o porezu na dobit, (Narodne novine 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 114/22 , 114/23)

Sudska i arbitražna praksa

1. Vrhovni sud Republike Hrvatske, Revt 40/07-2 od 28. listopada 2010. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)
2. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-5763/2005-3 od 03. ožujka 2009. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)
3. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-8732/03 od 11. travnja 2006. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)
4. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4422/02-2 od dana 08. veljače 2005. preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)
5. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-8724/03-3 od 14. lipnja 2006. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)
6. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 3123/2022-2, od 15.ožujka 2023. (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)
7. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-I/4928/2005 od dana 27.02.2008. . (preuzeta sa službenih stranica IUS-INFO)
8. Sud Europske unije, C-35/98 od 6.lipnja 2000. (citirano prema: Mavricek,Morana; *EU Tax Issues Arising from Croatia's Accession to the EU: Dividend Taxation*; u: *EC Tax Rev*, 2013)

9. Sud Europske unije, C-446/04 od 12.prosinca 2006. (citirano prema: Mavricek, Morana; *EU Tax Issues Arising from Croatia's Accession to the EU: Dividend Taxation*; u: *EC Tax Rev*, 2013)

Tekstovi s interneta

1. Porez na dobit;
https://www.porezna-uprava.hr/HR_porezni_sustav/Stranice/porez_na_dobit.aspx;
pristupljeno 30.kolovoza 2024.
2. Vlada Saboru uputila paket porezne reforme: Predloženo povećanje poreznog opterećenja dohotka od kapitala i imovine: [https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-saboru-uputila-paket-porezne-reforme-predlozeno-povecanje-poreznog-opterecenja-dohotka-od-kapitala-i-
imovine/38953?lang=hr](https://vlada.gov.hr/vijesti/vlada-saboru-uputila-paket-porezne-reforme-predlozeno-povecanje-poreznog-opterecenja-dohotka-od-kapitala-i-imovine/38953?lang=hr); pristupljeno 30. kolovoza 2024
3. *Dividend Tax in Europe 2024*; <https://rue.ee/blog/dividend-tax-in-europe-2024/>;
pristupljeno 31. kolovoza 2024.
4. *What are qualified dividends and how are they taxed?*
[https://www.investopedia.com/terms/q/qualifieddividend.asp#toc-qualified-dividends-vs-
ordinary-dividends](https://www.investopedia.com/terms/q/qualifieddividend.asp#toc-qualified-dividends-vs-ordinary-dividends), pristupljen 31. kolovoz 2024.
5. *Cumulative Dividend*; [https://corporatefinanceinstitute.com/resources/equities/cumulative-
dividend/](https://corporatefinanceinstitute.com/resources/equities/cumulative-dividend/); pristupljeno 31. kolovoza 2024.